

Veelgestelde vragen over grenzen en vrijwilligerswerk in de zorg

Klik op een vraag om naar het antwoord te gaan.

1. Mag een zorgorganisatie een vrijwilliger vragen een cliënt een injectie te geven?
2. Kan een cliënt eisen verzorgd te worden door een medewerker in plaats van door een vrijwilliger?
3. De vrijwilligers van zorgaanbieder X krijgen veel verantwoordelijkheden. Zo helpen ze cliënten met aan- en uitkleden bij het zwemmen, assisteren ze cliënten bij de toiletgang en helpen ze cliënten die aan de beademing zitten met het wegzuigen van speeksel. Mag dat?
4. Zijn zorgaanbieders verplicht om vrijwilligers toe te rusten voor hun taken?
5. Wie is aansprakelijk voor het handelen van vrijwilligers?
6. Moet de zorgaanbieder vrijwilligers verzekeren?
7. Kunnen vrijwilligers weigeren om bepaalde zorgtaken uit te voeren?
8. Een groepje vrijwilligers wil graag met enkele cliënten meedoen aan de rolstoelvierdaagse. De zorgorganisatie gaat daarmee akkoord. Mag dat?
9. Moet de zorgorganisatie vrijwilligers verplichten om een VOG aan te vragen?
10. Het valt een vrijwilliger die altijd in het restaurant helpt op, dat een van de oudere dames steeds slechter eet, omdat ze het voedsel niet meer gesneden krijgt. Ze meldt dit bij een medewerker. Die vertelt dat dit komt, doordat deze dame steeds meer last krijgt van het Syndroom van Korsakov, het gevolg van haar drankprobleem in het verleden. Mag de medewerker dit vertellen?
11. Tijdens een uitstapje is cliënt C onwel geworden en is in het ziekenhuis beland. De verzorgende meldt dit aan een vrijwilliger die C wekelijks komt bezoeken. Mag dat?

1. Mag een zorgorganisatie een vrijwilliger vragen een cliënt een injectie te geven?

Ja, maar de zorgorganisatie is gehouden om goede zorg te verlenen, ongeacht of dat gebeurt door medewerkers of vrijwilligers. Daarom stellen zorgorganisaties hierbij dezelfde voorwaarden aan vrijwilligers als aan medewerkers. Een voorbehouden handeling moet dus in opdracht van een zelfstandig bevoegde beroepsbeoefenaar worden verricht, door iemand die daartoe bekwaam is en die de aanwijzingen van de beroepsbeoefenaar opvolgt. Voor zover nodig, moeten toezicht en tussenkomst door de beroepsbeoefenaar gewaarborgd zijn.

2. Kan een cliënt eisen verzorgd te worden door een medewerker in plaats van door een vrijwilliger?

Nee. Het zorgplan beschrijft wat een zorgorganisatie doet voor een cliënt. De cliënt kan er aanspraak op maken dat de organisatie dit goed uitvoert. Daarbij kan de organisatie ook vrijwilligers inschakelen.

3. De vrijwilligers van zorgaanbieder X krijgen veel verantwoordelijkheden. Zo helpen ze cliënten met aan- en uitkleden bij het zwemmen, assisteren ze cliënten bij de toiletgang en helpen ze cliënten die aan de beademing zitten met het wegzuigen van speeksel. Mag dat?

De organisatie heeft de plicht goede zorg te leveren. Diverse werkzaamheden kunnen door vrijwilligers worden uitgevoerd. Bepalend voor de vraag of iemand voor een

bepaalde activiteit kan worden ingezet, is niet of hij¹ daarvoor betaald wordt, maar of hij over de kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn om die activiteit uit te voeren. De organisatie moet wel voldoende bekwame vrijwilligers vinden en behouden om de activiteiten uit te voeren. Daarom is het belangrijk voor de organisatie in gesprek te gaan met vrijwilligers over wat zij wel en niet bereid zijn te doen en onder welke voorwaarden.

4. Zijn zorgaanbieders verplicht om vrijwilligers toe te rusten voor hun taken?

Ja. De zorgaanbieder bespreekt vooraf met vrijwilligers wat zij zelf willen doen en welke werkzaamheden zij op verantwoorde wijze kunnen oppakken. Zo nodig zorgt de zorgaanbieder voor instructies voor de vrijwilliger. Deze instructies kunnen gebaseerd zijn op protocollen voor medewerkers. Het is aan de zorgorganisatie om vrijwilligers van de inhoud hiervan op de hoogte te stellen en hen goed toe te rusten voor de uitvoering.

5. Wie is aansprakelijk voor het handelen van vrijwilligers?

De zorgorganisatie. De organisatie zet vrijwilligers immers in voor de uitvoering van de zorgovereenkomst. Als de vrijwilliger een fout maakt waardoor de cliënt schade lijdt, is de organisatie daarvoor aansprakelijk.

6. Moet de zorgaanbieder vrijwilligers verzekeren?

Ja. De zorgorganisatie is aansprakelijk voor de schade die vrijwilligers veroorzaken of lijden tijdens de uitoefening van hun werkzaamheden. Bij het samenstellen van de verzekeringsportefeuille hoort de zorgaanbieder ook de positie van vrijwilligers te betrekken. In het bijzonder gaat het daarbij:

- om de vraag of de aansprakelijkheidsverzekering ook schade dekt die door vrijwilligers is veroorzaakt;
- om een ongevallenverzekering voor vrijwilligers;
- om een behoorlijke verzekering voor vrijwilligers die tijdens de uitvoering van hun werkzaamheden aan het verkeer deelnemen².

7. Kunnen vrijwilligers weigeren om bepaalde zorgtaken uit te voeren?

Ja. Het takenpakket wordt altijd in overleg vastgesteld. Het is belangrijk om hierbij ook het gesprek aan te gaan over de grenzen van de vrijwilliger. Vrijwilligers haken dikwijls af wanneer het vrijwilligerswerk te veel van hen eist.

8. Een groepje vrijwilligers wil graag met enkele cliënten meedoen aan de rolstoelvierdaagse. De zorgorganisatie gaat daarmee akkoord. Mag dat?

Ja. De organisatie is wel verplicht vrijwilligers goed toe te rusten voor hun taken en te doen wat nodig is om de werkzaamheden veilig en verantwoord te laten gebeuren (onder andere: informeren, instrueren, signaleren, evalueren). Stel, een van de cliënten heeft epilepsie. Dan moeten de medewerkers aan de vrijwilligers leren hoe te handelen in geval van nood. De organisatie mag overigens ook weigeren. Het is voorstelbaar dat ze het niet verantwoord vindt om vrijwilligers met cliënten op stap te laten gaan. Als er iets misgaat, is de zorgorganisatie immers aansprakelijk.

9. Moet de zorgorganisatie vrijwilligers verplichten om een VOG aan te vragen?

Dat is niet verplicht, maar het kan wel.

---

¹ Ten behoeve van de leesbaarheid is bij de verwijzing naar personen gekozen voor het gebruik van 'hij'. Uiteraard kan hier ook 'zij' gelezen worden.

² Actiz, *Juridische aspecten van informele zorg* (2012).

- 10. Het valt een vrijwilliger die altijd in het restaurant helpt op, dat een van de oudere dames steeds slechter eet, omdat ze het voedsel niet meer gesneden krijgt. Ze meldt dit bij een medewerker. Die vertelt dat dit komt, doordat deze dame steeds meer last krijgt van het Syndroom van Korsakov, het gevolg van haar drankprobleem in het verleden. Mag de medewerker dit vertellen?**

Nee, dat mag niet. De medewerker heeft een geheimhoudingsplicht. Zonder toestemming van de cliënt mag hij geen informatie over cliënten aan iemand anders verstrekken, tenzij in het zorgdossier is vastgelegd dat de cliënt toestemming heeft gegeven om dit soort informatie met deze vrijwilliger te delen.

- 11. Tijdens een uitstapje is cliënt C onwel geworden en is in het ziekenhuis beland. De verzorgende meldt dit aan een vrijwilliger die C wekelijks komt bezoeken. Mag dat?**
- De medewerker heeft een geheimhoudingsplicht. Zonder toestemming van de cliënt mag hij dus geen informatie over de cliënten aan iemand anders verstrekken. Maar als er iets mis is gegaan met de cliënt, waardoor deze zelf geen toestemming kan geven, dan kan de medewerker informatie verstrekken aan de vrijwilliger als hij ervan uit kan gaan dat de cliënt geen bezwaar zou hebben tegen informatieverstrekking. In deze situatie zal dat zo zijn. De cliënt zal blij zijn dat de vrijwilliger hem nu in het ziekenhuis komt bezoeken.

De antwoorden op de veelgestelde vragen zijn gebaseerd op de notitie [‘Grenzen verkennen. Wettelijke en juridische aspecten in het samenspel tussen informele en formele zorg’](#). C. Scholten, Vilans 2016.